

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 29

ZATERDAG 16 JULI 1932

HET RAADHUIS TE KEULEN. DE TOREN WERD IN 1444 VOLTOOID, DE VOORHAL
IN 1573 DOOR WILLEM VERMUYKEN

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

DE BOK AAN HET TOUWTJE. (EEN ENKHUIZER VERTELLING) (SLOT), DOOR ALIE VAN WIJHE-SMEDING	BLZ. 338
DE HUT IN DE OVERSTROMING, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (I)	BLZ. 339
LEVEN IN ZWEDEN (GEÏLL.) DOOR DR. FELIX RUTTEN	BLZ. 340—342
DE IERSCHE WOLFSDOND (GEÏLL.) DOOR P. M. C. TOEPOEL	BLZ. 342—344
„DE HARTEKAMP” BIJ BENNEBROEK (GEÏLL.) DOOR L. SPRUIT	BLZ. 344—347
GROEIEN DE STEENEN?, DOOR F. W. DRIJVER.	BLZ. 346—347
KEULEN — ZOMER 1932 (GEÏLL.) DOOR P.	BLZ. 337, 347—348
WENKEN VOOR TUINBEPLANTING (INHEEMSHE PLANTEN), DOOR B.	BLZ. 348

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74-76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

DE BOK AAN HET TOUWTJE

EEN ENKHUIZER VERTELLING

DOOR ALIE VAN WIJHE-SMEDING. (Slot)

EN Hein Paardetand nam de kaars en zij de blaker, en . . . enne zachies-ân gingen ze naar het schuurtje om de bok te halen, heel stilletjes, dat de burens door geen bijzonderlijk gerucht achterdocht zouden krijgen, en met zijn tweeën ben je ook sterker, is het niet zoo? Want Hein had tevoren al gezeid: het is een balsturige . . . Goed, goed, ze komen daar zoo zachies-ân het achter-uit opscharrelen, enne . . . en Hein verkent het zakie er 's . . . alles stil, stil . . . geen verraad op de kust, en meteen is hij weer een beetje in zijn sas ook, want . . . de schuurwervel is onverlet gebleven en de steen ligt nog netjes voor de deur en . . . en ook is daar binnen alles vreedzaam en mak. „De bok doet een tukkie”, prakkezeert Hein bij zijn eigen en de . . . de vagelijke bangelijkheid die hij zoo bij hem had, slinkt meteen. Maareh . . . maar als hij dan dat houten klampie van het deurtje omwringt en de deur opent, daar stonden ze sprakeloos van verbazing, Ant en Hein allebei en hullie kijkers as glazen stuiters! Tja-jâ en Ant Zoutdroppie die er dadelijk as de kippetjes bij was: haantje-de-voorste, zooals alle vrouw-lui-je dat in hullie nieuwsgierige aard hebben. Ant Zoutdroppie die ook wat slecht van gezicht was in het donker en eerst niet dié erg in Hein zijn verbouereerdheid had, Ant begon dadelijk al verwijterig: „Een bokkie? Een . . . een bokkie? Waar is dat beesie dan, Hein? Zei je het er maar om, zeg er 's, neem je nou mijn in het ootje? Gut . . . nee, maareh . . . maar wat is het hier vreemd, het lijkt wel of de maan in het schuurtje opgeborgen is! Wat raar is het hier!” En zij meteen al een stappie het planken-keetje in. „Heere-gouwe . . .”, zei ze ontzet. En meteen kreeg Hein Paardetand oók zijn spraak weer terug en hij zei ook: „Heere-gouwe . . .”, en ze kijken er 's naar elkaar en naar elkanders verschrikte gezicht en ze zeggen nog er 's: „Heere-gouwe . . .” En dan kijken ze weer in het schuurtje en dan weer naar elkaar, en . . . en ze stonden daar compleet offe ze van . . . van Lotje getikt wasse, mensch! Maar het werd erger met dat geval, hee, het werd erger. Want alle vier de wanden van binnen en alles in het schuurtje was wit en werd wit, net precies of het kluiten-opkluiten gesneeuwd had en . . . en of het altijd nog maar verder sneeuwde, bergen op bergen wit, wit en nog er 's wit, een heuvel van wit stond er, een . . . een muur van wit! „Het bô-bô-bokkie?”, stotterde Hein dan op Ant haar gedaas in, „het bô-bokkie?” En meteen, brutaler as zij, zou hij dan zoo maar 's een stap of wat naar binnen ondernemen, hee, het schuurtje in, zie je, het schuurtje in! Wel-ja, wel-ja, en . . .

en daar bonst hij me pardoes tegen een warm wit ruig beestelichaam! Tja-à! Die sneeuwberg, het . . . het muurtje, dat was de bok! En gelijk-op, hee, als Paardetand daar zoo toevallig bij in de hoogte kijkt, geeft hij een schreeuw, een schreeuw dat je hem huizen-ver wel verremen kon! En dât, zie je, dât bleef daar dan ook al-zijn-leven een eeuwig raadsel bij, dat er op die moordadige schreeuw van Paardetand geen buur opzetten kwam! Want gewoonlijk, dadelijk krijg je een oloopie ommers, bij het geringste voorvalletje ommers, en tóen geen schepsel, groen noch rijp die er opzetten kwam”.

De magere knokige werkvingers van de Rooie Sultan vatten al heviger het schonkige messen-heft aan, en in zijn spitse kop verstarren de oogen.

„Nou . . . nou en Hein, hij schokte op zijn beenen, mensch, en hij zwaaide op zijn beenen of hij een okshoofd jenever opgeslokt had! Tja . . . tja, een geval . . . een geval! Is me daar dat petieterige bokkie-van-pas in een klein kurtiertje zoo wonderbarelijk aan de groei gekomen, hee, dat hij . . . met zijn kop tot ver boven het scheurdeurtje gewassen is! Ja, ja, en geen praatjes, en niks om te lachen, maar zuiver waar, hoor, zuiver waar en . . . enne Ant Zoutdroppie kermen en graaien en . . . en zuchten van belang. „Och lieve goster . . . jongen, nou krijgen we de pelisie op ons dak . . . nou krijgen we de pelisie . . . nou zalle we nog opgebracht worden, nou moeten we veur . . . veur de hooge gerechtigheid!”

Tegelijk zij al er 's ruiken aan Hein zijn adem, of hij ook sterke drank geproefd had, want begrijp je nou wel, zij op hetzelfde oogenblik al vaster in de overtuiging, dat Paardetand een beest uit een stal meegegannefd hêt. „Dâ's toch geen bokkie, jongen”, zij weer gejammerd, zie je, zij weer gejammerd. „Dâ's toch een koei, een . . . os, een bul, een stier? Och lieve goster, maar wat moeten we nou met zoo'n Goliath van een stier? En hoe krijgen we die nou in de bedstee, zoo'n otterjanus van een stier?” Passies was het nog een bokkie”, zei Hein, „een bokkie van die-d'r-lei grootte, en . . . en een stoof hoog . . .” Nou, dat is te verstaan, hee, Ant Zoutdroppie, die viel haast van haar positieven van de gruwbarelijke schrik. „Hee? Watte? Wat zeg je nou?” Zij gesproken, zie je, zij gesproken. Gelijk-op begon ze dan toch lont te ruiken, en . . . en tevens krijgt ze het op haar zeniewen, en ze raaskalt van hel en duivel en van verdoemenis, wel-ja, wel-ja! Maareh . . . maar Hein, die had onderhand de kaars in een lantaarn gezet, het lampie gauw aan een stuttertje opgehangen, zijn mouwen opgestroopt, en toen . . . toen was hij aan het beest begonnen te trekken, te trekken-van-komsa, om . . . om het gedierte uit het boetje te krijgen, begrijp je, om hem er uit te krijgen! Jawel, jawel, en hij sjort en hij plukt en hij martelt als een finale gek-zonder-hersens. En de bok . . . pal als een rots, onverzettelijk op zijn plaasie, on-ver-zet-lijk! Tnou, enne . . . en Ant Zoutdroppie was dan gelijk-âm op een secur afstandsie daarbij aan het paaien en . . . en op-lieve-lest zoo onder haar zenuwachtige huilerigheid door, te . . . te flikflooiën: „Toe zoetje . . . toe bokkie, toe dan maar lieverd!” Ja, ja, zoetje en bokkie! En hem een bossie gras voor zijn . . . zijn bekkie gehouwen, zie je, voor zoo ver ze daar dan bij reiken kon, maar . . . jawel, jawel, knarrep, knarrep zei het schuurtjes-hout en de bok had geen trek in haar grassies! „Sames trekken”, zei Hein toen, „sames . . .”, en dat met zoo'n aandrang en met zoo'n verbeten en benauwd geluid, of het op leven en dood ging, datteh . . . Ant tegen haar groote benauwenis in, vat het beest bij zijn voorpooten en Hein pakt hem bij zijn achterpooten en dat was wôr-stelen . . . wôr-ste-len, en . . . en gelijk-op als ze daar zoo te worstelen staan en te wurmen en te plukharen, Hein en zij, komt daar een ijselijk gegrunk van de bok zijn kop! Jawel, jawel, en dat was zoo, datte ze het middelerwijl haast bestierven van de zware ontsteltenis, en Ant en Hein allebei de zweetdruppels als puisten op hullie gezichten! Tja, nou, meteen en gelijk-op hebben ze ook allebei het beest losgelaten, want de bok . . . de bok, mensch, die groeide . . . groeide zienderoogen. Het was eên-bok-al-bok en het wier alles bok, een schuur vol bok! En meteen als Ant en Hein hullie-eigen dan gezwind naar buiten wringen, uit het schuurtje vandaan, zie je . . . uit het schuurtje vandaan, want het was daar een nauw bestekkie, en de bok maakte alles benauwelijk vol, meteen dan als ze naar buiten komen . . . een oordeels-leven! Jawel, jawel, het schuurdakkie kapot en de pannen tuimelen haast op Ant en Hein hullie hoofden te gruzel: de bok had zijn kop dóor de sparren . . . om je te dienen!”

Het gele spitse gezicht van de Rooie Sultan verstrakt al

meer en meer, hij heft zijn hand met een plechtig gebaar, en zijn onderdrukte beklemden praten klinkt als het prevelen van een toovenaar, die een bezwerings-formule zegt.

„Ja, ja, toen midden op het bleekie waren ze neergevallen, Ant en Hein. „Heere, behoed ons”, zei Ant, „Heere, behoed ons en . . . Heere verlos ons, verlos ons, verlos ons!” En dat hebben ze wel honderden keeren gebeden, ook elke keer, dat zij het zeien, wier het beest wat kleiner. Van een stier, zou hij maar zeggen, zachies-ân een koe, en van een koe een kalf, en van een kalf een hond, en van een hond zachies-ân een bok . . . en toen ineens was hij als een bliksemflits wêg! En . . . en nooit . . . nooit hebben ze meer een staartje of een haartje van de bok terug gezien, nooit van zijn leven. Maareh . . . maar daar-vandaan zie je, daar-vandaan dat ze hullie eigen schande niet bedekt konden houën, en ook vanwege de schrik die zij beet hadden, is die geschiedenis van de wonderbarelijke bok in de gansche omgeving bekend geworden. En . . . en nou, nóu hédén ten dage, hoorde je nog wel er 's zeggen, van een mensch die een merakelsche dwazigheid deed: die hêt de bok aan het touwtje . . . tjâ-jâ . . .”

De Rooie Sultan trekt werktuigelijk wat pluimpjes groen uit de weg, en hij zwijgt . . .

Een groote zwarte vogel wandelt met deftige stapjes om ons heen, en van de bloeiende kastanje vallen fijne bloesem-rozetjes op het grauwe pad.

Het is bang-stil langs de weg.

De hut in de overstroming

DOOR CHARLES G. D. ROBERTS

DE hut binnen stappend zei Lange Jackson: „Als die miserabele dam niet binnen vier-en-twintig uur doorbreekt, komt het heele dal onder water te staan en zal ik je in de kano hier uit moeten roeien. Ik heb zoeven het zeil er af genomen en heb ze nagekeken en ze is nog zoo goed als nieuw. Dat is een mooi stuk winter-schors, dat je er om gelegd hebt, Tom”.

Van zijn kooi in den donkeren hoek achter de kachel, hief Brannigan zijn baardig hoofd op en keek met ingevallen, maar schitterende oogen verlangend naar den zonneschijn buiten.

„Ik was bang voor een geweldige hoop water na die lange periode van dooi na al den regen, Lange, en dat waar de sneeuw dezen winter zoo hoog lag in de bosschen. Ik wou wel, dat je me wegdroeg en me even bij de deur in de zon legde, Lange, als 't je niet te veel moeite is. Die zon zal me nieuw leven geven voor het geval de dam niet doorbreekt en we op stap zullen moeten gaan.”

Na die lange redevoering viel Brannigan's hoofd terug op de rol dekens, die het tot rustplaats diende. Hij had een gevaarlijke longontsteking gehad en was zoo ziek geweest, dat Lange Jackson niet naar de Nederzetting dorst gaan om een dokter te halen; en nu, door Jackson's goede verzorging, begon hij langzamerhand tot het leven terug te keeren.

„Denk je niet, dat het te koud voor je zal zijn om bij de deur te zitten?” vroeg Jackson bezorgd.

„O, neen!” verzette Brannigan zich beslist. „Ik heb behoefte aan de zon en aan den geur der lente, die zwelt in de knoppen. Dat is de medicijn, die ik nu noodig heb, Lange”.

Lange Jackson bromde aarzelend, want hij had het gewone bijgeloof der buitenlui, dat frissche lucht nadeelig is voor zieken. Toch gaf hij toe, zooals hij gewoonlijk deed waar het Brannigan gold. Hij spreidde dekens uit voor de deur — een beetje er naast om tocht te vermijden — droeg er toen het magere lichaam van zijn makker heen en wikkelde hem er in als een baby; waarna hij een rol huden onder zijn hoofd legde om als kussen te dienen. Daarna ging hij op den boomstam zitten waarop hij hout hakte, vlak buiten de deur, en begon zijn pijp te stoppen met die vochtige, zwarte stukken tabak, die evengoed voor rooken als voor pruimen dienst kunnen doen en die de woudloopers en pioniers het liefst gebruiken. Brannigan's gezicht, dat zonneschijn opslopte als een verdorrend grasveld regen, frischte heelemaal op en kreeg al weer wat kleur. Zijn oogen, die het moede waren langer naar de vier grijze muren van de hut te staren, dwaalden begeerig over de bosschen die de kleine open plek omringden.

„In ieder geval,” merkte Lange Jackson op, terwijl hij met lange halen de vochtige tabak aan het branden bracht, „is dat heuveltje waarop wij zitten het hoogste punt op tien mijl in het rond en staat onze hut op het hoogste punt daarvan. Het is nog heelemaal niet waarschijnlijk, dat het water er

over heen zal komen, al zou de verstopping niet binnen vier-en-twintig uur doorbreken. Maar toch geeft 't me een gevoel van gerustheid, dat we de kano bij de hand hebben”.

„Ja, het is het hoogste punt van het land op mijlen ver in den omtrek” zei Brannigan droomerig, doordat hij zich in het zonlicht baadde. „En ik voor mij zou zoo denken, dat wij niet de eenigen zijn, die dat weten, Lange. Wil je eens even kijken naar die konijnen daarginds? Heb je er ooit tevoren zooveel bij elkaar gezien?”

Jackson keek en legde onwillekeurig zijn pijp naast zich neer op het blok om nog eens te kijken. Tot heel onder aan de helling — het was zulk een zachte helling, dat men ze nauwelijks merkte — waren de bosschen vol konijnen, die links en rechts en in alle richtingen over de sneeuw sprongen. Want onder de boomen lag nog sneeuw, ofschoon er op de open plek nog maar weinig lag en dat werd geel en smolt weg onder de zonnehitte.

Nadat hij eenige minuten zwijgend was blijven zitten, nam Jackson zijn pijp weer op.

„Het water stijgt zeker heel snel” zei hij. „Die konijnen houden plotseling erg veel van de gezelligheid. Ze komen je een visite brengen, Tom, omdat je voor het eerst weer buiten bent”.

„Ik denk, dat we nog wel meer bezoekers zullen krijgen, behalve konijnen”, zei Brannigan en de droomerigheid in zijn oogen en zijn stem maakte plaats voor aangename opwinding. Dat was heel wat beter dan zijn kooi in den donkersten hoek van de hut. „Wat is dat daar ginds achter die gele berkenstammen?” vroeg hij opgewekt. „Ik geloof, dat het een beer is, Lange”.

„Het zijn twee beren” verbeterde Jackson hem. „Zoo lang het maar konijnen zijn, heb ik er vrede mee, maar we ontvangen vanmorgen geen beren. Het voedsel is schaarsch en beren hebben in dezen tijd van het jaar ergens honger. Neen maar! Daar zijn er nog twee bij de bron. Ik geloof, dat ik maar mijn geweer moet halen”.

„Wacht nog even, Lange!” wierp Brannigan tegen. „Ze zijn zoo bang voor het water, dat ze even ongevaarlijk zijn als de konijnen. Het dient nergens toe ze nu te schieten, nu hun huden het villen niet waard zijn. Laat ze met rust en wacht af wat ze doen. Zij kunnen nergens anders heen om het water te ontkomen”.

„Laten ze dan op een boom klimmen” bromde Jackson. Maar hij ging weer op zijn boomstam zitten. „Je hebt in ieder geval gelijk, Tom”, zei hij na een oogenblik van nadenken. „Waar dient het toe goede vellen te bederven door ze nu te schieten? En als ze niet zoo doodsbenauid zijn, dat ze niet weten, dat ze honger hebben, kunnen ze de konijnen opeten. Bovendien zijn de patronen ook bijna op. Komt u maar binnen, mijnheer de Beer en breng uw vrouw en de heele familie maar mee!”

Alsof ze de uitnoodiging begrepen, kwamen de beren iets naderbij, onrustig jankend en telkens omkijkend; en vlak achter hen kon men nu het schitterglansen zien van den snel stijgenden vloed, waar de zon op het water scheen, dwars door de bladerlooze ijzerhout-boomen. Maar achter en links van de hut stonden dichte, groenblijvende planten, dennen en pijnboomen, onder wier schaduw het water onzichtbaar kwam aanrollen.

Toen de opgejaagde beren dichtbij kwamen, verspreidden de konijnen zich langs den rand van de open plek, waarbij de achterste rijen de onwillige voorste opduwden. Deze, die bang waren voor de open ruimte en de menschelijke gestalte, die voor de hut zat, trachtten een schuilplaats te vinden door achteruit te springen over de koppen hunner makkers, die ze opdrongen. Toch waren ze veel minder bang voor die menschelijke gestalte dan voor de jankende beren en den stillen, opstuwenden watervloed. En zoo waren binnen enkele minuten de konijnen in de open ruimte, angstig rondspringend en met hun lange ooren wuivend, terwijl enkele van de brutaalste tot op veertig of vijftig voet van de hut kwamen en nieuwsgierig keken naar Lange Jackson op zijn boomstam.

Even later kwamen achter de hut vandaan, voorzichtig stappend, met hooggeheven koppen en door wijd geopende neusgaten angstig de lucht opsnuivend, twee jonge hinden en bleven toen staan, heen en weer kijkend van Jackson naar de beren en van de beren naar Jackson. Na enkele seconden van aarzeling schenen ze tot het besluit te komen, dat ze het beter zouden kunnen vinden met Jackson dan met de beren, kwamen eenige stappen dichterbij en keken beschroomd naar Brannigan.

(Slot volgt)

ZOMERLANDSCHAP IN DALARNE, HET LAND DER DALEN

LEVEN IN ZWEDEN

DOOR DR. FELIX RUTTEN

„Ack, jag vill leva, jag vill dö i Norden.”

HET land der Zweden verrast den vreemden bezoeker door zijn moderniteit en zijn hooge voornaamheid. Het geldt terecht als een der meest beschaafde en der meest verfijnde landen van onze oude wereld. Daar heerscht een toon, een sfeer, als maar zelden elders wordt aangetroffen. Woorden als „rommeltje en gedoe” zijn daar niet te plaatsen. Alles is er keurig en af; alles is er hoogst in orde. Daar heerscht tucht, en deze tucht, deze ordelijkheid drukt er de menschen niet. De Hollandsche straatjongen, met zijn helaas treurige vermaardheid, is er een onbekend type. Veel waarschuwend bordjes zijn er overbodig. Men kan het er best af zonder prikkeldraad. Nergens ter wereld heeft de politie het gemakkelijker, — en toch leeft men nergens zoo vrij als in Zweden. Maar dit is er dan ook alleen mogelijk, omdat men er met een zoo uiterst beschaafd volk te doen heeft, dat een goeden gang van zaken op prijs stelt en eerbied heeft voor andermans goed: het bezit een hoog gevoel van eigen waarde. ☒ Behalve den goeden toon die er heerscht in alle rangen der maatschappij, treft vooral ook de moderne inrichting der steden. Niets schijnt er meer verfoeid te worden, dan achterlijkheid. Vooruitgang is er het hooge woord, waarbij men de hygiëne niet minder op het oog heeft, dan 't comfort. Alles wordt er, van de volksschool af, op gericht om het leven aangenaam te maken; het onderwijs kijkt naar de praktijk van het leven: in Zweden verstart trouwens niets in theorie. Een gezond ras te kweken, dat zooveel mogelijk vreugde van zijn bestaan beleeft, is in 't kort saam gevat het Zweedsche levensprogramma, waarvan sport en gymnastiek de eerste axioma's uitmaken. Onze oude Potgieter, die Zweden nu een eeuw geleden doorkruiste, merkte er reeds die gezonde vrolijkheid op, die hem de woorden in de pen gaf: „wij leeren het leven later te zeer als een plicht beschouwen, — dat ons alle lust vergaat, het als een gave te waardeeren”. ☒ Zoo goed als Amsterdam, bouwt ook Stockholm al sinds jaren in een modernen stijl. Drinkfonteinjes op straat, waarbij het waterstraaltje u zacht in den mond spritst, en openbare telefoonstations op de pleinen der stad, zijn teekenend, evenals het bekende zg. „Zweedsche bad”. Ook in Zweden kan men een intercommunaal telefoongesprek

bestellen voor een bepaald uur. Iedereen weet dat de „slöjd” uit dit land afkomstig is, en de lichaamscultuur er op een hoogen trap staat. De school zelf, de volksschool, leert jongens en meisjes afwisselend niet alleen timmeren, maar ook koken. De schoollokalen zijn daarbij prachtig gestoffeerd, en niet weinige daaronder zijn beschilderd door groote kunstenaars. De lijfstraffen voor de jeugd, die in het aristocratische Engeland in zwang bleven, werden hier al zeer spoedig afgeschaft. De flatwoningbouw en het flatsysteem was in Zweden ingeburgerd, toen wij ten onzent daaraan nog niet dachten. ☒ Dit zijn maar eenige trekjes, waaruit de moderniteit van Zweden spreekt. Merkwaardig dat men dit alles vond in een land, gelegen op zooveel graden noorderbreedte, en dat daarmee de overige landen van Europa vóór was, zo goed als met de vrouwenbeweging en menige sociale instelling, bv. het Gothenburger systeem van drankbestrijding! ☒ Maar zou dit rasse voortschrijden op nieuwe banen den band met het verleden niet spoedig verbreken? Zou de lichaamscultuur noodzakelijk ook de nationale idee bevorderen? Zou de nieuwe kunst het oude handwerk niet verdringen, zooals de beschaving overal de nationale costuums verdrong, de oude gewoonten deed verdwijnen en nivelleerend werkte in het volksleven? Vooruitgang op Amerikaanse manier is immers niet altijd een weldaad en een zegen . . . ☒ Deze twijfel rees in de gedachten der vooruitzienden, die er zich van bewust waren, welke schatten leven in de folklore, en van hoeveel waarde het voor een volk is, dat het trouw blijft aan zijn oude tradities. Het was vooral dr. Hazelius die zich alle denkbare moeite gaf, om dit bewustzijn te wekken bij zijn landgenooten. En het toerisme stond hem trouw ter zijde. Hij wist den stoot te geven aan een nationale beweging, waaraan het heele volk deelnam en waaraan de Staat zijn steun verleende. Hij was de grondlegger der groote verzamelingen van boerenkunst, die den vreemdeling thans verrassen in het hypermoderne Stockholm. Wolkenkrabbers en een stadion, naast andere moderne paleizen, zijn niet de eenige merkwaardigheden, die den toerist in de hoofdstad van Zweden boeien. Daar is misschien op de eerste plaats het beroemde openluchtmuseum Skansen te vermelden, waar heel de nationale volkskunst van het land op het oogenblik is saamgebracht: een folkloristisch

museum van de hoogste waarde. En niets was er deze nationale beweging in haar opkomst méér welkom, dan het be-
 minnelijk talent der groote schrijfster Selma Lagerlöf, die
 de heerlijke kleuren van haar palet aan de schildering van het volksleven wijdde. En
 aller oogen die zich om „Gösta Ber-
 ling” eerst naar Wermeland gekeerd
 hadden, bleven ten slotte op Dalarne
 gevestigd, waar het oude Zweedsche
 volksleven sinds eeuwen onveranderd
 voortbestond. ☞ Ook onze Potgieter
 had een glimp van deze landstreek
 opgevangen in 1831—1832: maar hij
 was daarvan geenszins verrukt: hij
 spreekt nl. van een „smakeloos” lang
 wit jak, door de boerin zelf vervaar-
 digd; en het schoeisel van den boer
 vond hij afschuwelijk. Onze landge-
 noot, die overigens zijn oogen zóó
 goed den kost had gegeven in Zwe-
 den, dat hij daarna als zijn over-
 tuiging schrijven kon, dat „humaniteit
 is het eenig vereischte tot gezellig ge-
 not”, haalde daarentegen met een
 zeker genoegen, over Dalarne sprek-
 end, de woorden aan van een Deen-
 schen spotter, die zich met betrekking
 tot de bewoners dezer landstreek de
 woorden had laten ontvallen: „Een volk
 dat boomschors eet en water drinkt,
 kan de duivel niet dwingen”. ☞ Op
 het oogmerk is dit alles anders, en
 ook Potgieter zelf zou Dalarne zeker
 met andere oogen bekijken. Dalarne
 is de groote merkwaardigheid voor
 ieder die Zweden bezoekt. Lapland
 met de plaats Abisko, waar onze geeërbiedigde Koningin zoo
 vaak heenreisde, — dit land met zijn ongerepte natuur, met
 zijn nomadenbevolking en de onvergelykelijke glorie der mid-
 dernachtzon, — is nog niet voor iedereen bereikbaar. De af-
 standen al-
 daar zijn zeer
 groot, en het
 ligt haast even
 ver van Stock-
 holm, als
 Stockholm ligt
 van Amster-
 dam. Maar
 Dalarne is be-
 reikbaar van
 de hoofdstad
 uit. En zoo
 hier de mooie
 gebruiken van
 het volksleven
 uitstierven,
 zooals Potgie-
 ter die aldaar
 nog in voege
 vond in zijn
 jeugd, — in
 Dalarne leven
 die nog voort.
 Ook in het
 openlucht mu-
 seum kan men
 de mooie na-
 tionale drach-
 ten bewonder-
 en en dansen
 zien, zooals
 men er Lap-
 landers kan
 aantreffen in
 hun kamp, met
 hun honden en
 rendieren. Prachtig zijn er de opvoeringen van nationale
 „springdansen”, waarvan dr. Gunning in zijn boek „Zwe-
 den” de onbedorven natuurlijkheid bewonderde. Men leeft
 er het Zweedsche boerenleven mee, van de onderscheiden
 provincies, zoolang de woningen op „Skansen” door men-
 schen van de verschillende streken bewoond zijn, — den

heelen zomer door —; waardoor Hazelius’ doel bereikt is,
 die hierin een beeld wilde geven van het heele cultuurleven
 van Scandinavië. Maar toch blijft het eenigszins kunstmatig,
 wat den vreemdeling hier voor oogen wordt gesteld. Niets

LEVEN IN ZWEDEN. EEN AARDIGE
 KLEINE LAPLANDSCHE

ontbeerlijke warme wollen sokken. ☞ Zoo zag onze Pot-
 gieter het Zweedsche leven óók bij zijn omzwervingen door
 het noorden, waar de zaken van zijn vriend Van der Meulen
 hem heen deden gaan, en waar de dichtertlijk aangelegde,
 jonge koop-
 man een we-
 relt van nieu-
 we poëzie ont-
 dekte. En hoe
 hij ook vol
 heimwee iets
 van Zwolle en
 Haarlem bleef
 zien in het
 door Hollan-
 ders gestichte
 Gothenburg,
 toch bleef zijn
 hart niet on-
 ontvankelijk
 voor het goe-
 de dat hij in
 Zweden vond
 en het nieuwe
 dat hij er zag,
 zoodat hij
 met een ge-
 dicht vol wee-
 moedig geden-
 ken aldaar af-
 scheid nam,
 en met een
 boek vol stem-
 mingen en in-
 drukken, in
 kernachtig
 proza vastge-
 legd, daarvandaan terugkeerde. In een booze bui had hij er
 zich wel over het een en ander beklagd, maar overwegend
 waren de oogenblikken van oprechte waardeering, waarin hij
 schrijven kon, als b.v. uit Warberg, over de vrouwen
 dier streek: „Bescheiden in den edelsten zin des woords, zijn
 zij hier in waarheid de betere helft des menschelijken ge-
 slachts. Heure regelmatige gelaatstrekken hebben iets inne-

VOLKSDANSEN OP SKANSEN, HET OPENLUCHTMUSEUM TE STOCKHOLM

mends. De droefgeestige tint er over verspreid, nu eens het gevolg van heur lot, dan weder het bewijs dat ge u op Swedenborgs geboortegrond bevindt, staat haar zeer schoon. Zij stemt volmaakt overeen met de te lage woning, die het licht dikwerf alleen door een dakvenster ontvangt, met de kleine deur die u bij in- en uitgang dwingt het hoofd te bukken. Over het algemeen zien de landlieden er hartelijk en goed-aardig uit". Zoo sprak hij eveneens vol sympathie over de bewoners van Wermeland: „Gastvrijheid, gezond verstand, blijmoedigheid, levensgenot, eenvoud boeien u aan die krachtvolle zonen eener krachtige natuur". En liet Potgieter zich in den aanvang een woord ontvallen als „de Zweedsche kleuren die mijn hart koel laten", — hoe warm klonk zijn taal, hoe innig was de toon in het lied van zijn afscheid aan de „verre vrienden":

„Weest nog gekust, weest nog gegroet!

Laat uw gemoed

Mijn beeld bewaren

Op zee, — ter vaderlandsche zee,

Drage ik de hoop des weerziens mee.

Onz' vriendschap trots' de vlugt der jaren".

☞ „Hemelsbreed in denkwijze verschillend en toch goede vrienden", had hij ze genoemd; hij had „kracht, zin voor schoonheid en genot" bij hen gevonden. „Den grondigen kenner en warmen vriend van Scandinavië", heeft dr. Gunning hem dan ook te recht genoemd. Is het te verwonderen, dat voor het beeld van een Dalekarnisch oud vrouwtje mij juist dit tafereel voor den geest komt, door Potgieter geschetst, en dat men ook nu nog dagelijks in heel Zweden zou kunnen beleven: „Ik dank u, grootje, zeide ik en haalde munt te voorschijn. (Potgieter had er mogen eten: aardbezien, haverbrood en een schaal melk, groot genoeg voor drie dorstigen uit de woestijn!) „Hoe veel?" ☞ „Niets", antwoordde zij, „ik hou geen herberg". ☞ „En echter gaaft ge mij?" ☞ „Wat een vreemdeling toekomt", hernam het gebochelde grootje. ☞ En hare kleindochter bracht mijn paard voor; ik wilde deze iets geven. ☞ „Het is geen bedelkind", zeide de oude. ☞ „God zegene haar". ☞ „Amen", voegde het grootje er bij. ☞ De reis naar „het Noorden" had bij den jongen Potgieter de ontwikkeling bevorderd van zijn dichtelijk en gemoedelijk wezen, — naar het woord van zijn levensbeschrijver Verweij, maar óók voor ons, menschen van dezen tijd, blijft zij niet alleen boeiend: zij is nog aldoor in de hoogste mate leerzaam en belangrijk op alle gebied.

DE IERSCHE WOLFSHOND

DOOR P. M. C. TOEPOEL

IN 1862 begon George Augustus Graham, oud-kapitein van het Engelsche leger, zijn poging om den Ierschen wolfshond terug te fokken. Hij had in Indië gediend en daar met windhonden gejaagd. In Engeland teruggekeerd, hield hij eerst deerhounds of Schotsche hertenhonden. Wellicht is door hen het verlangen bij hem opgekomen naar

DE IERSCHE WOLFSHOND. TWEE FRAAIE EXEMPLAREN

LEVEN IN ZWEDEN. DE NAMIDDAGKOFFIE OP EEN ZWEEDSCHE HOEVE

den fabelachtigen hond, in de Iersche balladen en legenden zoo vaak prijzend genoemd, den hond, die op wolf en eland had gejaagd en zijn vorstelijke en adellijke bezitters, wien hij ook in den strijd bijstond, tot vriend was geweest. ☞ Wat een bemiddeld Engelschman zich voorneemt, volbrengt hij vaak. Zoo is dan ook kapitein Graham, geholpen door enkele anderen, onder hen vooral door majoor Garnier — evenmin als Graham een Ier — er in geslaagd in eenige tientallen jaren en ten koste van, alléén wat hemzelf betreft een kwart miljoen gulden, een behoorlijk verervend ras te fokken, dat het hoogste van alle is en welks vertegenwoordigers, daar zij zich uiterst gemakkelijk bewegen, zeer schrandere zijn, daarbij moedig en goed van neus, in staat zijn tot alle werk, dat van den machtigsten aller windhonden verlangd mag worden. Daarbij heeft de Ier een zoo edel karakter en is hij door zijne goede manieren een zoo aangenaam huisgenoot, dat allen, die het voorrecht hebben hem te leeren kennen, hem hoog waardeeren. Niet het minst zij, die ook andere rassen hebben gehouden. Ikzelf heb honden van 24 verschillende rassen, van de meeste daarvan verscheidene exemplaren, bovendien kruisingen en niet-rashonden in huis gehad en hen door omgang, verzorging en oefening leeren kennen en ik geef zonder aarzelen of voorbehoud aan den Ierschen wolfshond de voorkeur. ☞ Men zal er zich over verwonderen, dat een zoo voortreffelijk ras teruggefokt moest worden. Maar de wolf was uitgeroeid — geheel de XVIIIe eeuw door zijn, nu hier, dan daar, de laatste geschoten — zoodat er op het eiland geen werk was, waarvoor men niet evengoed of beter een minder forschen en dus in onderhoud goedkooperen hond kon gebruiken. Daarbij was Ierland, dat eens Engeland overheerscht had, verarmd, zijn adel, grootendeels verengelscht, leefde, evenals de andere grootgrondbezitters, meerendeels op het machtige buureiland. Ook spoorden nog niet als thans tentoonstellingen tot behoud aan van rassen, welke taak is afgeloopen of overgenomen. Zoo is het te begrijpen, dat men er zich niet langer zorg voor gaf het ras in stand te houden. Toen dan ook kapitein Graham zijn plannen openbaar maakte, was er menigeen, die meende, dat het ras geheel was uitgestorven. ☞ Maar met Britsche vasthoudendheid werkte Graham aan het herstel van den nationalen Ierschen hond. Hij doorkruiste Ierland op zoek naar zuivere stammen, verkreeg van twee daarvan honden, paarde die met deerhounds en daarna nog met andere rassen. Dit deed hij deels om bepaalde eigenschappen te versterken, deels om hogere en forscher dieren te verkrijgen, want hij had opgemerkt, dat uit de paring van twee groote honden van verschillend ras bastaards voortkwamen, die nog grooter zijn. Hij gebruikte voorts juist die rassen, aan welke vorming

of verbetering de Ier, die in zijn langdurigen glorie-tijd, vaak als geschenk, overal heengezonden was, naar zijne meening deel had gehad. Duitsche dog, borzoi, Thibethond, mogelijk ook de groote Pyreneeische herder zijn gebruikt. ☼ Maar daar raakt de heer Ash, een oorlogsinvaliden en kennelijk een man van wetenschappelijken aard, aan het schrijven over honden. Zijn eerste werkje „Dogs and how to know them”, verschijnt in '25 en beleeft reeds in '26 zijn tweeden druk. De 88 blz. bevatten goede afbeeldingen en zeer korte, wel eens oppervlakkige beschrijvingen van alle rassen, maar daarbij aardige nieuwigheden, zooals de verkort en practisch aangeduide raskenmerken. Dan komt in 1927 „Dogs and their history”, vol van oude, vaak belangrijke afbeeldingen. Een werk van 5 guineas, dus toen ongeveer 64 gulden. Dit uitgebreidste aller boeken over honden verenigt alles, wat Ash heeft kunnen vinden, zij het hier en daar wat onverwerkt. Daarop is hij met velen in uitgebreide briefwisseling geraakt en het gevolg daarvan is „The practical dogbook”, dat in 1930 verscheen. ☼ Had Ash in zijn groote werk twijfel geopperd aan de juistheid van het type van den modernen Ier, ja, van de waarheid van het bestaan van een bepaalden wolfshond in Ierland, in zijn laatste werk zegt hij, dat zeer waarschijnlijk de historische Iersche hond een groote, zwaargebouwde, kortharige windhond is geweest, die er eenigseins heeft uitgezien als de Duitsche dog. Hij grondt zijne meening op tal van afbeeldingen en mededeelingen. ☼ De Engelsche hondensport heeft slechts even aandacht geschonken aan den aanval van Ash. De heer A. Croxton Smith, wiens „About our Dogs” het beste boek is, dat in de laatste 25 jaar in welke taal dan ook is verschenen, zegt alleen, dat het niet vaststaat of de oorspronkelijke Ier glad- of ruwharig is geweest. ☼ Maar mej. Phyllis Gardner verdedigt in haar verdienstelijk boek „The Irish Wolfhound”, de stelling, dat de oorspronkelijke Ier er inderdaad heeft uitgezien als de moderne. Dat zoo vaak van de gladharigen wordt gesproken, en dat die vaak worden afgebeeld, schrijft zij daaraan toe, dat men deze beharing mooier vond. Zij bespreekt ook den z.g. Ierschen hertenhond (Irish deerhound), volgens sommigen de oorspronkelijke wolfshond, maar verminderd in hoogte en gewicht doordat daar niet meer op gelet werd. Terecht betreurt zij, dat, daar kapitein Graham en zijne helpers Engelschen waren, de Ieren hen niet hebben geholpen, waardoor zij onbekend gebleven zouden zijn met eenige zuiver gehouden stammen. Ook voor wie den I.W.H. niet kent, ja, voor wie geen sterke belangstelling heeft voor den hond is het algemeen, in het boekje van mej. Gardner toch zeer de moeite waard. ☼ Al zou de oorspronkelijke Ier in geen enkel opzicht geleken hebben op den modernen, dan moet men nog, ja, des te meer, kapitein Graham er dankbaar voor zijn, dat hij ons een zoo schoonen en voortreffelijken hond heeft geschonken als het edele dier, dat men thans kent. ☼ Hoezeer dit ras, in kennels uit kennelhonden teruggefokt, zoo niet ontstaan, toch groote geestelijke en lichamelijke bruikbaarheid bezit, blijkt uit de volgende feiten, voor welker waarheid ik insta. ☼ De reu Caragh Chieftain, in zijn leven met 95 c.m. schouderhoogte (streng gemeten), de hoogste hond van de wereld en van 3 tot 15 maanden in mijn kennel grootgebracht, zonder ooit gevochten of gejaagd te hebben, ontmoette, toen hij pas bij zijne eigenaresse, wijlen mevrouw M. A. G. van der Leeuw-Van Dam was, op eene wandeling met zijne kennelgenooten Hindhead Wanda, die ik ook had grootgebracht, een alleenlevend wild varken. Dadelijk begon het paar de jacht, die geen mensch gezien heeft, maar waarvan de weeke grond de sporen bewaarde. Tweemaal is er gevochten, waarbij struiken neergingen. Het schieten van een talrijk jachtgezelschap moet de strijders gescheiden hebben. Blijkens het spoor was het varken aan een voorpoot kreupel geraakt. De beide onervaren honden hadden niets opgelopen. ☼ Dezelfde Chieftain wist hazen en konijnen te vangen door in den ren zich op hen te storten met zijn zwaar lichaam, zelfs heeft hij wel eens houtduiven en kraaien bemachtigd door aan te sluipen en dan te springen. ☼ Een teef, Celerity of Grevel, in Engeland in den kennel grootgebracht, liep, pas in Holland aangekomen, weg. Dadelijk werd in de krant en per radio eene belooning voor terugbrengen uitgelooft. Na drie maanden werd zij ergens ontdekt. Maar hoewel in de vijf maanden, die sedert verlopen zijn, alles is aangewend om haar weder op te vangen, is dit niet gelukt. In een valkuil geraakten wel andere honden, zij at het voedsel maar verdween. Met list in eene omheining gelokt, sprong zij, eer men haar grijpen kon, licht en zonder die aan te raken

over den bijna 2 meter hoogen muur. Rustig laat zij ieder een vlak langs zich gaan, die op het fietspad blijft, verlaat hij dit, dat neemt zij, even rustig, een veiligen afstand en bewaart dien. ☼ Een mijner reuen wilde trouwen met.... een bejaard schipperke! Ik moest hen alleen laten, legde de reu aan een ketting aan een divan en sloot de hooge schuifdeuren tusschen zijn kamer en die van het schipperke met eene ketting dicht. Tijdens mijn korte afwezigheid heeft de reu met de tanden de zware deur uit de sporen gelicht. Een feit, dat ik, vertelde een ander het mij, zou weigeren te gelooven. Diezelfde reu had van een tenger huishoudstertje een standje gehad, omdat hij door een wrakke deur de kennel uit was gelopen. Daar kwam ik thuis en de goeierd, gehoorzaam als heel zijn ras, veerde over de afra-

GRAUWTJE MOET HET IN HOOGTE AF-
LEGGEN TEGEN DEN FORSCHEN IER

EEN FOTO DIE NOG BETER DAN DE VORIGE DOET
ZIEN WELK EEN GEWELDIGE GROOTTE DE IERSCHE
WOLFSHOND BEREIKEN KAN

tering van 1.80 heen! ☼ De Ier werpt niets om in huis, neemt betrekkelijk zeer weinig plaats in als hij ligt en stoot men hem per ongeluk, dan bijt of gromt hij nooit. Hij eet voornaam. Men kan terwijl men zelf aan tafel zit, ook den Ierschen Wolfshond laten eten. ☼ Het zijn vooral deze omgangsmanieren welke mij doen aannemen, dat inderdaad onze wolfshond de voortzetting is van den oude. Er is zoo'n teekenend verschil met andere rassen. Eerder dan te denken, dat zij aan een kruising te danken zijn, meen ik, dat zij hun aangename manieren danken aan hun verblijf als huishond, waarschijnlijk van het begin onzer jaartelling af, bij de hoogste standen van Ierland, die, toen de wolf verdween, alleen de lievelingen onder hun honden hebben aangehouden.

RUDYRD KIPLING ontving eens een brief, waarbij een blanco velletje papier en 15 shilling gevoegd waren. De brief luidde als volgt: „Dear Sir, ik verzamel autographieën van beroemde mannen en verzoek U vriendelijk, iets op ingesloten blad papier te schrijven. Hierbij tevens betaling — 15 shilling zal toch wel genoeg zijn voor drie woorden.” Kipling voldeed terstond aan het verzoek en zond het blad papier terug met de woorden: „In dank ontvangen.”

EEN NEST JONGE IERSCHE WOLFSHONDEN

„DE HARTEKAMP” BIJ BENNEBROEK

DOOR L. SPRUIT

DE buitenplaats „De Hartekamp” ligt aan den Heerenweg tusschen Manpads- en Bennebroekerlaan, van Haarlem af gerekend aan de rechterzijde. Dit gedeelte van den ouden Heerenweg is zeker wel een van de mooiste. De bosschen van De Hartekamp, het Zuidelijker gelegen Huis te Bijweg en, aan de Noordzijde, Huis te Manpad, vormden oudtijds één geheel. Veel is nu geroid en het oude bosch heeft op menige plaats moeten wijken voor jong hout, maar nog steeds is er „bosch” te vinden, en zoo vormen de drie aaneensluitende buitenplaatsen, waarvan helaas het terrein van 't Huis te Bijweg wel binnenkort bebouwd zal worden, thans nog een van de mooiste gedeelten van wat er tusschen Haarlem en Den Haag aan „lustverblijven” is bewaard gebleven. ☼ De historie van De Hartekamp gaat terug tot in de 17e eeuw; wij vinden in de kronieken hoe het huis in 1680 aan Jacobus Heyblok, rector van de Latijnsche scholen te Amsterdam, voor de zeker niet

te hooge som van f 5316.— werd verkocht. De „Hartekamp”, zooals het buitengoed op de kaart van Johannus Lupinius staat betiteld, besloeg toen een oppervlak van 12 morgen land. — Lang bleef het niet in handen van dezen eigenaar, en ook de latere bezitters verkochten de Hartekamp na enkele jaren weer; in 1709 echter kwam het landgoed in het bezit van de familie Clifford, die gedurende 80 jaren eigenares ervan bleef. ☼ In die dagen bestond de bezitting uit een huis met tuin, zooals nog heden, benevens een z.g. „overtuin” aan den anderen kant van den Heerenweg. In dezen overtuin of overplantagie bevond zich een hertekamp, waaraan de bezitting haar naam ontleent. Het spreekt vanzelf, dat er reeds in de dagen van Lupinius een hertekamp in dezen overtuin geweest moet zijn, daar de plaats toen reeds „Hartekamp” heette. ☼ Wat echter van belang is geweest voor de botanische wetenschap, is het verblijf van den grooten Linnaeus op de Hartekamp. De toen reeds beroemde geleerde maakte te Amsterdam kennis met den bankier Clifford, die Linnaeus gastvrij opnam en hem op de Hartekamp alle gelegenheid gaf tot studie. In die dagen schijnt er een groote collectie gedroogde planten in het bezit van de Cliffords te zijn geweest; ook bezat men op de Hartekamp een uitgebreide

bibliotheek en een verzameling zeldzame kasplanten. Hier vertoefde Linnaeus van 1736 tot 1738. Hij schreef er verscheidene van zijn werken en legde ook een botanischen tuin aan, de Hortus Cliffortianus, waarvan echter heden ten dage niets meer overgebleven is. Door het gelijknamige werk (Hortus Cliffortianus, 1737) maakte Linnaeus echter den naam van zijn gastheer onsterfelijk. Ook de Fundamenta Botanica (1736) en Genera Plantarum (1737) zijn op de Hartekamp ontstaan. ☼ Ter herinnering aan dit verblijf is op 23 Mei 1907 een borstbeeld van Linnaeus op marmeren voetstuk in den tuin van de Hartekamp opgericht; het beeld, thans eigendom van de gemeente Heemstede, bevindt zich nog steeds in den tuin; voor het onderhoud wordt door de tegen-

Foto C. J. Steenberg

DE BUITENPLAATS „DE HARTEKAMP” BIJ BENNEBROEK

woordige eigenaresse zorg gedragen. Is dus aan de Hartekamp de naam van den grooten geleerde voorgoed verbonden, ook in later tijd ontving de buitenplaats herhaaldelijk hoog bezoek; zoo behoorde koningin Sophie indertijd menigmaal tot de bezoekers, terwijl in de laatste jaren de ex-keizer van Duitschland geregeld op de Hartekamp komt. ☼ Volgen wij de geschiedenis van het landgoed verder, dan zien wij hoe er na 1788, toen de erfgenamen van Pieter Clifford de bezitting openbaar lieten verkoopen, weer een tijd van steeds wisselende

eigenaars voor de Hartekamp aanbrak. Van 1816 tot 1901 was het huis in het bezit van de familie Brants te Amsterdam, waarop weer een periode van koop en verkoop volgde; in 1921 tenslotte ging de Hartekamp over in het bezit van de tegenwoordige bewoonster, mevrouw C. von Pannwitz, die het huis in den loop van 1922 betrok. De bezitting is thans 27 H.A. groot, daar de „overplaats” afzonderlijk is verkocht en dus geen deel meer ervan uitmaakt. ☼ Dit is, in het kort, de bewogen geschiedenis van deze buitenplaats. ☼ Wie heden ten dage „De Hartekamp” bezoekt, vindt er een groot, wit huis met twee vleugels, die van 1921 dateeren. Een ruim gazon, door hooggeboomte omgeven, scheidt het huis van den Heerenweg. Van dien weg af gezien geeft het front van het huis, met het aardige klokketorentje en het lage bordes, een mooien indruk van landelijke en toch deftige rust, zooals van een zoo oud en statig huis verwacht kan worden. Maar ook de achtergevel, gezien over den vijver, maakt een vriendelijken indruk, niet het minst door de mooie beplanting van den tuin en de weerspiegeling in het gladde vijver-water. De uitbouw midden-achter, in 1921 tegelijk met den bouw van de zijvleugels tot het dak opgetrokken, geeft langs eenige treden toegang tot den tuin. ☼ Die tuin is een genot voor den liefhebber van buitenplaatsen; de oranjerie, de kassen (waarin cultures van alle mogelijke bloemen voor eigen gebruik, druiven, vijgen, zelfs bananen!) de warenhuizen (koude kassen) met groenten, alles wat we op een buitenplaats plegen te vinden, hier echter veel uitgebreider dan gewoonlijk — het is een genoeg, dat alles te bezichtigen. ☼ Naast deze „bloemisterij voor eigen gebruik”, die dus bloemen levert voor binnenshuis, voor de perken en vakken in den tuin ook, is er de rotstuin — misschien wel op de plaats waar ééns Linnaeus zijn Hortus Cliffortianus aanlegde! En op het eilandje in den vijver huist het gevogelte, de tamme en ook de wilde eenden, die zich hier langzamerhand zijn komen vestigen. De Hartekamp bezit een heel stel van vijvers, die in verbinding staan met de Leidsche vaart, zoodat er geen gevaar voor stilstaand water bestaat. ☼ Er is veel te zien op de bezitting; het rosarium in Franschen stijl, 's zomers één weelde van kleuren, heeft ook 's winters de charme van zijn strakke lijnen en precieusen aanleg. En is feitelijk het bosch in het vroege voorjaar niet nóg mooier dan in den vollen zomer? ☼ Wat jammer dat de ooievaars niet meer komen nestelen op den hoogen paal midden in een van de twee weiden! Maar deze vogel, vroeger nog tamelijk algemeen in Kennemerland, schijnt in de laatste jaren wel bijna uitgestorven in onze streek. ☼ Wanneer de rhododendrons in bloei staan langs de kronkelende vijvers en het bosch vol is van vogel-gekwetters, dan ontwaakt ook het Oud-Hollandsche

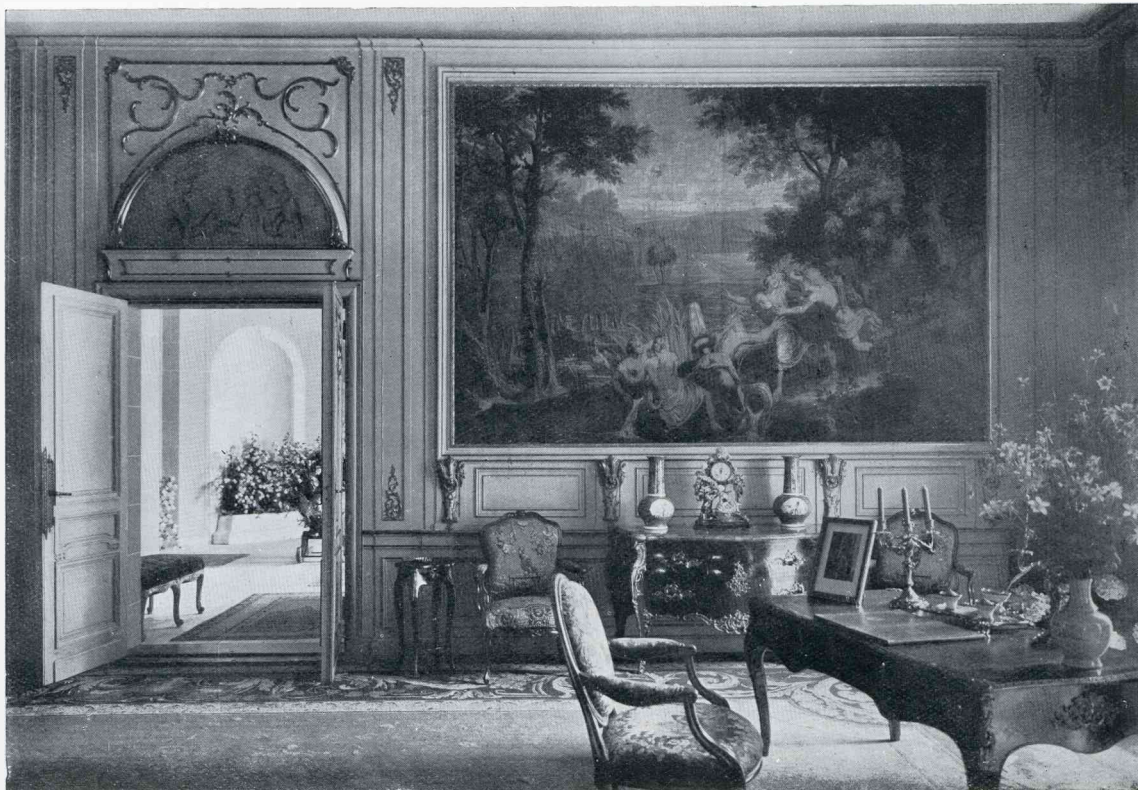

Foto C. J. Steenberg

VOORSALON MET INKIJK IN DE HAL VAN HUIZE „DE HARTEKAMP”

tuintje, waar een van de vorige eigenaars een oud tuinhuisje uit een van de patriciërstuinen aan de Keizersgracht heeft laten plaats. Dit huisje, een juweeltje van tuinbouwkunst uit onze bloeiperiode, is van binnen naar de mode van dien tijd geheel met Japansche motieven beschilderd. Het moet een genoeg zijn, hier thee te drinken en uit te zien in het zoo voortreffelijk in stijl gehouden tuintje! ☼ Na het Linnaeus-beeld, rechts voor het huis, nog bezichtigd te hebben treden we het huis binnen. Daar is véel te bewonderen: het inwendige van „De Hartekamp” is al evenzeer de moeite waard als de omgeving van het huis. ☼ Hier hangt in alle kamers weer die sfeer van een bewoond huis, die ons zoo dadelijk doet gevoelen, dat wij niet in een museum zijn. De bloemen, die overal staan, dragen hiertoe in niet geringe mate bij. ☼ Behalve een kleine, doch voortreffelijke collectie brons en aardewerk is het vooral de porselein-verzameling, die opvalt. De geheele tuinkamer, de uitbouw aan de

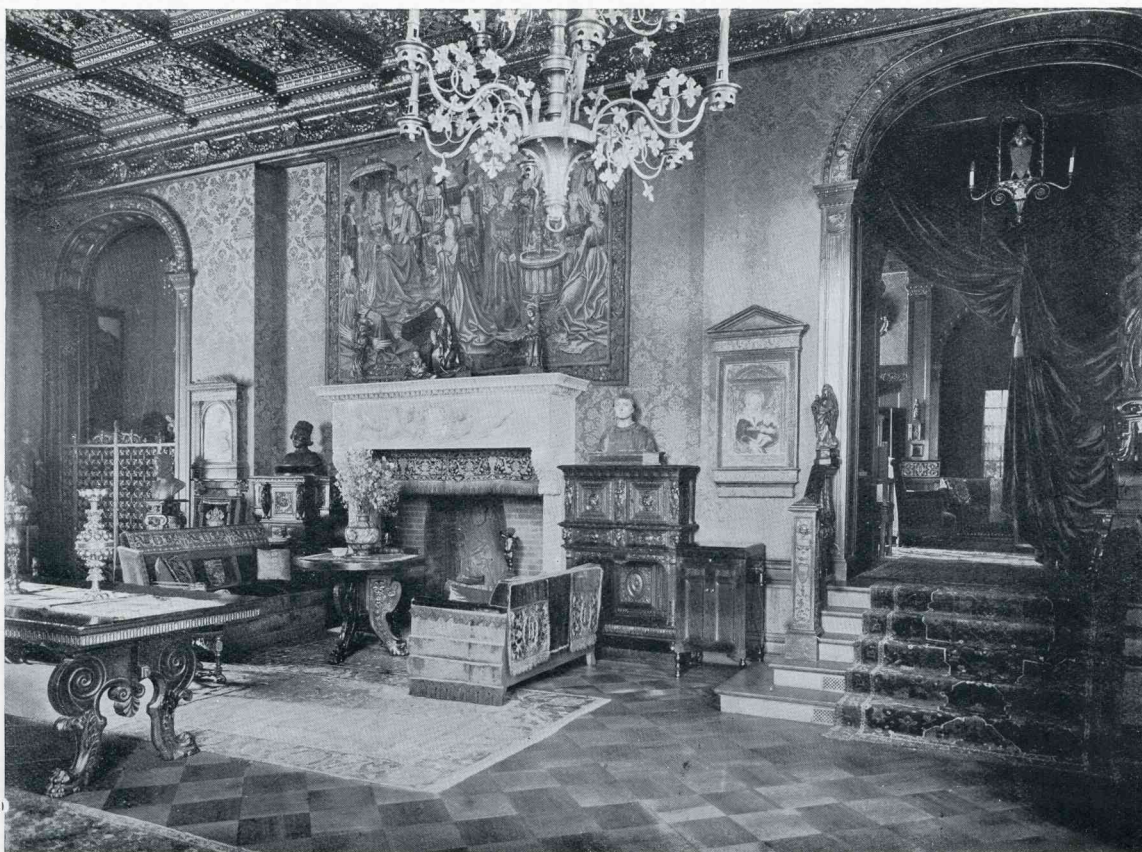

Foto C. J. Steenberg

ACHTERSALON IN HUIZE „DE HARTEKAMP”

achterzijde van het huis, wordt er door in beslag genomen. Spiegelkasten tegen de wanden bevatten de grootst denkbare verscheidenheid van porselein uit alle landen en tijdperken en door het heldere licht dat over gazons en vijver uit den ruimen tuin binnenvalt, krijgt ieder stuk een klaarheid, zooals wij zelden in onze musea aantreffen. ☼ Een groot contrast met dit kleine, lichte vertrek vormen de salons. Aan de voorzijde van het huis, waar wij door de hooge smalle vensters uitzien over gazon en Heerenweg, vinden wij een paar prachtige ameublementen in Lodwijk XV-stijl, terwijl ook hier door de lichte tapijten en beschilderingen een vroolijke sfeer hangt — echter weer geheel iets anders dan de kristallen helderheid van den tuinkamer. ☼ De hier achter liggende kamers zijn ernstiger van toon; de meubels donkerder, zwaarder ook de betimmeringen en vloerbedekking. Een bloeiende plant hier en daar geeft echter ook hier weer een note gaie. — Het is in deze vertrekken, dat wij het brons vinden, het aardewerk en ook de zeldzaam mooie schilderijen-collectie, waaronder ware museumstukjes. ☼ De Middeleeuwen zijn vertegenwoordigd door twee Madonna's van Gerard David; wat echter de kern van de verzameling uitmaakt is de collectie latere Hollandsche meesters; en wanneer wij dan met den grootste der grooten beginnen: er zijn hier drie Rembrandts, een Oude Man met tulband, Portret van een Jongen Man en Abraham met den Engel, een klein doekje. Boven de schouw in dezelfde kamer hangt een d'Hondecoeter, een vogelstuk natuurlijk. En verder vinden wij hier werkelijk vrijwel al onze groote meesters vertegenwoordigd; Ruysdael hangt er met een Gezicht aan het strand te Scheveningen, Gerard Dou met een Mans- en een Vrouwenportret. ☼ Het zou te ver voeren, de geheele schilderijenverzameling van de Hartekamp uitvoerig te gaan bespreken; dat ligt trouwens buiten het kader van dit blad en ook buiten de bevoegdheid van schrijfster dezes. Aan het geestige doekje: Ringstekende Boeren, van Wouwerman, en het Lezende Meisje van ter Borch behoud ik echter de mooiste herinneringen. En dan kan ik niet nalaten, een Pieter de Hoogh te memorereen, een van zijn klare, koele kelderkamers, juweeltje van stemming. ☼ Wanneer wij dan uit deze donker-betimmerde kamer weer in de hooge, koele marmeren gang komen, en door het bovenlicht van het trappenhuis de zonneschijn van den helderen dag binnen zien vallen, dan voelen wij ons plotseling weer in het milieu van een hedendaagsch landhuis — zij het dan ook een huis met een historisch verleden. Zien wij dan van het bordes af over het gazon tot aan den Heerenweg, waar het snelverkeer langs raast, dan bekruipt ons een gevoel van dankbaarheid, dat in dit hoekje van Kennemerland tenminste nog eenige buitenplaatsen in al hun oude glorie be-

Foto C. J. Steenberg

PORSELEINZAALTJE IN HUIZE „DE HARTEKAMP”

waard gebleven zijn. ☼ En wij kunnen niet anders dan hopen, dat de Hartekamp nog jaren lang zóo liefderijk en deskundig onderhouden zal worden als thans het geval is!

GROEIEN DE STEENEN?

DOOR F. W. DRIJVER

IN het door August Gittée, leeraar aan het Athenaeum te Charleroi, geschreven, in 1888 bij J. Vuylsteke te Gent verschenen „Vraagboek tot het zamelen van Vlaamsche Folklore” komt onder het hoofdstuk Natuurgeloof o.a. de vraag voor: „Spreekt men nog van steenen, die groeien?” Ik weet niet of en zoo ja, welke antwoorden hierop destijds zijn ingekomen, maar wel is mij bekend dat die vraag velen heeft bezig gehouden en niet zelden door de ongeletterden in bevestigenden zin is beantwoord. Volgens een vrij wel algemeen bestaand volksgeloof groeien de steenen zoo lang zij zich in den grond bevinden. Een Drentsche Schaapherder zal o.a. weten te verhalen dat de keien zich vermenigvuldigen, door in tweeën te breken, waarna de beide stukken aangroeien, een beschouwing, welke ook in andere streken van ons land wordt aangetroffen. Dit geloof aan het groeivermogen van steenen vindt volgens sommigen zijn verklaring in het volgende. Wanneer een grintgraver zijn werk verricht, staakt hij dit zoodra hij op zand stuit, al zou

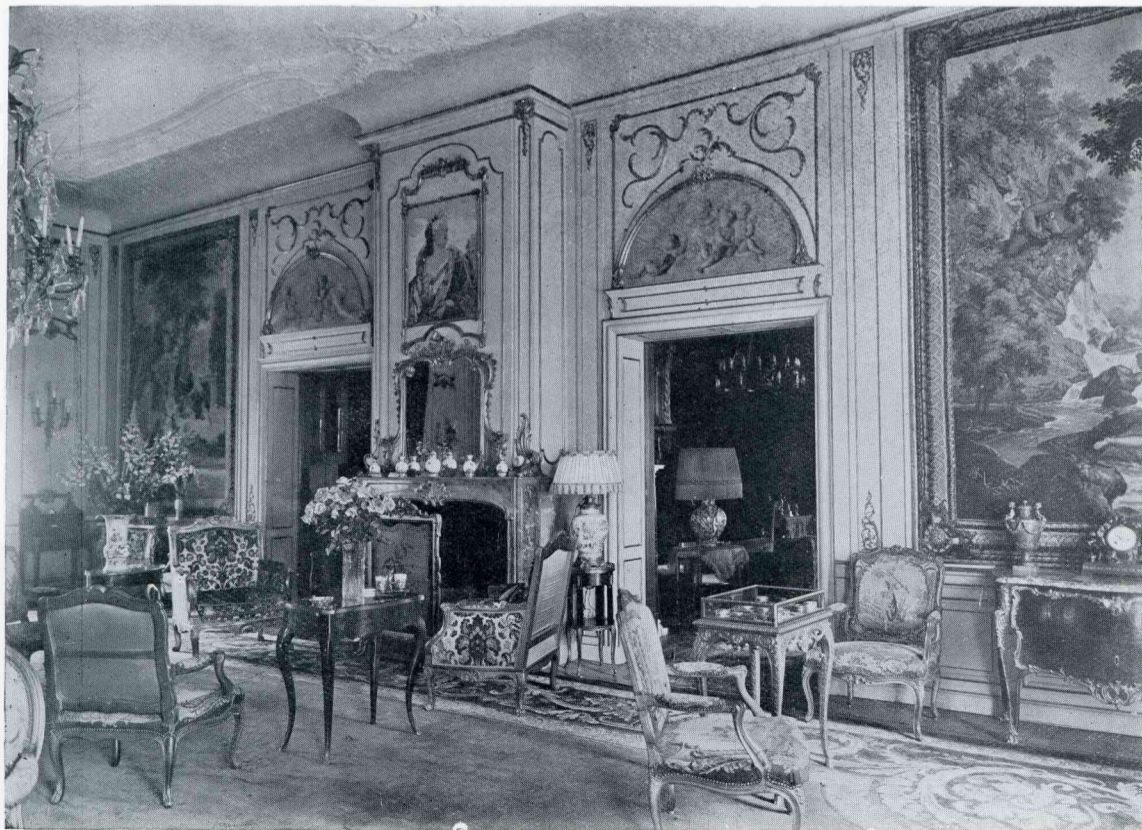

Foto C. J. Steenberg

VOORSALON IN HUIZE „DE HARTEKAMP”

Foto C. J. Steenberg

BIBLIOTHEEK IN HUIZE „DE HARTEKAMP”

het alleen reeds zijn om het gevaar van instorting te vermijden, waarbij hij de kans zou loopen zich zelf een graf te delven. Het uitgegraven grint gaat nu door de hor en het grintzand komt weer in den kuil terecht. Wordt dit na een aantal jaren door een anderen grintgraver aangetroffen dan geeft dit aanleiding tot het vermoeden dat hij met gegroeid jong grint te doen heeft. De ware oorsprong van het geloof aan dien groei zal echter wel in het verre verleden gezocht moeten worden, n. l. in den tijd toen de mensch nog geen scherpe grens trok tusschen zich zelf en hetgeen hem omringde en volgens de animistische beschouwing zoowel dieren als planten en ook delfstoffen met hem op een zelfde peil stonden, zoodat hij ook aan steenen verschil van geslacht en het vermogen van voortplanting en groei toekende. Merkwaardig is het dat volksstammen van Oneida en Dakota zelfs beweerden van steenen af te stammen. Vermelding verdient hier hetgeen wij lezen in de „Oudheidkundige Brieven van Mr. Joannes Van Lier, ontvanger generaal en medelid van den Etstoel¹⁾ van het landschap Drente, met voorrede en aantekeningen door Arnout Vosmaer, uitgegeven bij Pieter van Thol te 's Gravenhage in het jaar 1760”. Deze brieven, welke een boekdeel van twee honderd bladzijden vullen, werden geschreven naar aanleiding van een

verzoek door Vosmaer tot den schrijver gericht om diens meening te kennen te geven betreffende een bij R. Brouwer te Arnhem in 1757 verschenen geschrift, handelende over den op 18 April 1756 bij den korenmolen van Eext, in het kerspel Anlo, bij toeval door eenige landlieden ontdekte grafkelder. Volgens den schrijver der Brieven bestond die kelder uit steenen, welke hier overvloedig in den grond groeien, d.w.z. gevormd worden, en bestaan uit grove zanddeelen, die door een kleefachtige en steenmakende vloeistof, mogelijk met een sal fixum vermengd, worden aaneen gelijmd en dus van tijd tot tijd door gestadige bijvoeging, grooter worden. Vosmaer, die de Brieven van aantekeningen voorzag, laat in het midden of bij zoodanige aaneenhechting de naam „groeien” op zijn plaats is, maar spreekt tegelijk als zijn meening uit dat de geboorteplaats dier steenen zeer ver ligt van de plek, waar zij hier te lande gevonden worden. Het beweren van den schrijver der Brieven, dat de steenen gegroeid of gevormd zouden zijn ter plaatse waar zij thans aangetroffen worden, acht Vosmaer even onjuist als de bewering dat een gebouw, welks puinhoopen men ergens aantreft, aldaar gegroeid zou zijn. Hij beschouwt die steenen dan ook terecht als brokstukken van gebergten en meent dat zij door geweldige waterstromen meegeslept zijn tot zij hier en elders een schuilplaats vonden. Dat het transport ook door ijschotsen kan geschied zijn, daaraan denkt hij niet, maar in elk geval hecht hij geen geloof aan het groeien der steenen. En terecht, daar dit slechts bestaat in de volksverbeelding.

Keulen - Zomer 1932

„ZEG es, verveel je je eigenlijk niet?” vroeg een vreemdeling den lui tegen den Rijnkademuur leunenden Tünnes, het oer-type van den Keulenaar. „Na”, antwoordde Tünnes, den vrager verbaasd aankijkend, „worum soll ich mich langwiele? Ich han doch nix zo dun?” Aan dit bloempje uit den Keulschen humortuin moesten wij denken, toen we voor een paar weken op een weekend-reis Keulen naderden. Hoe zou de oude hoofdstad van het Rijnland met haar onzen stam zoo na verwante bevolking zich houden onder den druk der tijden? Zou de Domstad haar vitaliteit, in zoo lijnrechte tegenspraak met boven aangehaald staaltje van „Kneipenhumor”, verloren hebben en bij de pakken neerzitten? Zou de spreekwoordelijke „Gemütlichkeit” zijn ondergegaan van de oude Colonia, de uitgangspoort naar het Bergische Land en het romantische Zevengebergte? Ja, ook Keulen vertoont, zij het den vreemdeling niet sterk opvallend, de teekenen des tijds: vele

Foto C. J. Steenberg

ACHTERZIJDE VAN HUIZE „DE HARTEKAMP”

1) Etstoel was de naam van het hoogste gerechtshof in het landschap Drente, voor hetwelk voorheen alle gewichtige burgerlijke en lijfstraffelijke zaken gebracht werden en dat ontbonden werd in 1791. Aan het hoofd der 24 Etten stond de Landdrost.

HET OUDE RIJNFRONT VAN KEULEN. IN HET MIDDEN ACHTER DE AANLEGPLAATS HET STAPELHUIS, LINKS DAARVAN DE ST. MARTIN, GEHEEL LINKS DE RAADHUISTOREN, RECHTS DE DOM

kantoren te huur, stille Rijnkaden, maar toch, de oude Keulsche sfeer was er nog en op het Domplein voelden we, hoe het hart der stad nog onversaagd klopte. En toen wij op het Verkehrs- en Wirtschaftsamt eens informeerden, hoe we onze twee dagen het best zouden kunnen besteden, behalve door een korte bedevaart na de oude bekenden: den Dom, het oude Raadhuis, de „goldene Kammer” in de St. Ursula, den St. Gereon, nog dateerend uit den tijd van den Grooten Constantijn, de knusse oude straatjes in de buurt van het Hanseatische Stapelhuis aan den Rijn, en de wijnrestaurants, waar de Rheinische Mädel en de Rheinsche Wein te vinden zijn, toen bleek het ons, dat het stadsbestuur voorzeker niet bij de pakken neerzit, dat het integendeel in den nood, die ook Keulen treft, een stimulans gevonden heeft om alle zeilen bij te zetten ten einde te zorgen, dat de stad haar oude aantrekkingskracht op het reizende publiek blijft uitoefenen. ☒ Daar was in de eerste plaats in het Kunstgewerbemuseum de (thans gesloten) tentoonstelling van wijlen Thorn Prikker, die de laatste jaren van zijn leven leeraar aan de Keulsche Werkschulen geweest is en van wien in enkele kerken aldaar ramen zijn. ☒ Toen we ons na een rondgang hier ook even waagden in enkele zalen van het eigenlijke museum — want als men weinig tijd heeft is het betreden van museumzalen steeds een waagstuk — viel het ons op, hoe praktisch het tentoongestelde materiaal gerangschikt is: elk onderdeel van de kunstnijverheid geeft in kort, overzichtelijk bestek een doorsnede van den ontwikkelingsgang van de oudste tijden tot den dag van vandaag. Men is hierbij uitgegaan van het standpunt, dat de praktische beteekenis van een kunstnijverheidsmuseum als leermiddel en voorbeeld voor het heden niet tot haar recht zou komen, indien men het tentoongestelde ordende naar tijds- en plaatsruimte of zich leiden liet door uitingen van stijl of decoratie. ☒ De trots van Keulen is dezen zomer echter de groote tentoonstelling: Der Schutz von Eigentum und Leben, in de permanente tentoonstellingsgebouwen — waar in 1928 ook de Pressa ondergebracht was — aan den overkant van den Rijn. Het was een goede gedachte om in dezen tijd, waarin 's menschen leven en eigendom door de van alle zijden dreigende gevaren een wel zeer problematiek bezit geworden zijn, aanschouwelijk voor te stellen, hoe de moderne wereld zich hiertegen teweer stelt, om aldus het vertrouwen in de gemeenschap en haar zorgen voor het individu te versterken. Behalve dat van vele afdelingen de historische ontwikkelingsgang zeer overzichtelijk is tentoongesteld, vindt men hier tal van waarlijk zeer ingenieuze vindingen die de moderne gemeenschap inzake: douane, politie, radio, tram-, spoorweg-, en luchtverkeer, post, waterwegen, gevaren van brand, gassen, electriciteit enz. ter bescherming van haar leden in toepassing brengt. ☒ De zon daalde reeds toen wij een plaatsje zochten op de Rheinterrasse der tentoonstellingsgebouwen. De torens der oude stad silhouetterden tegen den vlammen avondbemmel, de groote Rijnbruggen en de ranke Pressa-toren straalden echter nog in gulden schijn, als sym-

bolen van het moderne Keulen, dat ook in dezen tijd de eer van het Rijnland weet hoog te houden. P.

Wenken voor tuinbeplanting

INHEEMSCHE PLANTEN

WIJ hebben een grooten voorraad en een groote keus van bloeiende planten voor onze tuinen! Wij vinden ze duidelijk beschreven, en soms met foto's toegelicht, in de prijscouranten en in natura zien wij ze in vele tuinen zoowel als in openbare parken. In de laatste worden de namen er weleens bij vermeld, een goed gebruik dat nog veel te weinig wordt toegepast. Immers hoe prettig is het, om van een plant die ons op het eerste gezicht belang inboezemt, ook den naam te kunnen opschrijven. ☒ Wat al mooie vaste planten, rots- en muurplanten zijn er tegenwoordig te zien! Meestal zijn het uitheemsche gewassen en dat is begrijpelijk, ook al omdat daarbij zooveel keus en afwisseling is. Ook vinden wij wel inheemsche planten in de tuinen, maar dan meestal veredeld, zooals Violen, Primula's, Muurbloemen of Vergetmenieten. ☒ Met de benaming „inheemsche planten” bedoel ik echter die, welke wel met den naam „wilde planten” worden aangeduid. Het zijn de planten, die wij ons van onze jeugd-wandelingen buiten herinneren en waarvan wij ruikers mee naar huis brachten. Het zijn de planten die wij liever niet gekweekt of veredeld maar eenvoudig bloeiend in onzen tuin zouden willen zien. ☒ In den zomer van het vorige jaar wandelde ik in den Leidschen Hout; de Koekoeksbloemen stonden er volop te bloeien en mijn vrouw nam er een kokertje met rijpe zaden van mee, die wij thuisgekomen op een hoog puntje in onzen tuin uitstrooiden. Wij waren, zooals dit gaat, dit voorjaar het geheele geval vergeten; wel zagen wij op het plekje plantenrozetten die wij niet dadelijk konden thuis brengen, doch die wij, toen zij begonnen te schieten, al vroeg in de lente als de uitgezaaide rose koekoeksbloemen herkenden. En nu staan zij al weken lang prachtig te bloeien, al is het niet eens een erg zonnig plekje waar ze terecht gekomen zijn, toch, wat een stevige en elegante bloemen! Heel geschikt voor tuinbeplanting dus. Toevallig zijn er vlak bij een paar Vingerhoedskruiden van dezelfde kleur opgekomen en zoo is er spontaan een aardig bloemengroepje ontstaan zooals wij zoo gaarne in onze tuinen zien. Een zeer vroegbloeiende wilde plant is de Dotterbloem. Denk niet dat zij uitsluitend aan den waterkant groeit, op elk behoorlijk vochtig en niet te zonnig plaatsje gedijdt zij best, evenals de gele lisch. Nu bloeit op denzelfden tijd als de Koekoeksbloem de witte Margriet en het blauwe Leverkruid, de Korenbloemen en Papavers. Voor groote tuinen is het Pijpenkruid en de Zilverdistel geschikt en laten wij op onze muurtuintjes vooral niet de Sedum acre en de Muurleeuwenbek vergeten. Is er onderaan het muurtje een vochthoudend plekje, dan ook vooral niet het Penningkruid. B.